

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γενική Γραμματεία Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής
Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)

Γεν. Διεύθυνση Θεσμικής κι Επιχειρησιακής
Υποστήριξης ΕΣΠΑ

Ειδική Υπηρεσία Κρατικών Ενισχύσεων και
Χρηματοδοτικών Εργαλείων (ΕΥΚΕ-ΧΕ)

ΕΥΚΕ-ΧΕ: 1139

Ταχ. Δ/ση: Νίκης 10, 3ος όροφος,
10563, Αθήνα
Πληροφορίες: Νίκος Γαβαλάς
Τηλέφωνο: 210 3742054
Email: stateaid_unit@minfin.gr

Προς: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Προγράμματος «Κρήτη»
Δουκός Μποφώρ 7, τ.κ.71202, Ηράκλειο
e-mail: mkritsotaki@mou.gr

**Θέμα: Διατύπωση γνώμης για ζητήματα κρατικών ενισχύσεων σχετικά με το σχέδιο Πρόσκλησης με τίτλο:
«Δράση 4.6.1.3 - Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος (νέες πράξεις)»**

Σχετ: Το από 5.9.2024 e-mail της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη» (Αρ.πρωτ.ΥΠΕΘΟΟ 126516 ΕΥΚΕ-ΧΕ 1139/5.9.2024).

Σε συνέχεια του ως άνω σχετικού μηνύματος (e-mail) της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη», στο οποίο επισυνάπτεται το σχέδιο Πρόσκλησης με τίτλο: «Δράση 4.6.1.3 - Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος (νέες πράξεις)», για το οποίο ζητούνται οι απόψεις της Υπηρεσίας μας αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο των Κρατικών Ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώνονται τα εξής:

1. Σύμφωνα με το περιεχόμενο του σχεδίου πρόσκλησης το αντικείμενο των έργων περιγράφεται ως εξής:
«Στο πλαίσιο της δράσης θα χρηματοδοτηθούν έργα που διασυνδέουν τον πολιτισμό με την τοπική οικονομία, αναδεικνύουν την πολιτιστική κληρονομιά χωρίς αποκλεισμούς, κατά τρόπο ανθεκτικό στην κλιματική αλλαγή.

Θα χρηματοδοτηθούν έργα:

1. προστασίας και ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων & μνημείων της Κρήτης λαμβάνοντας υπόψη και τις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή,
2. βελτίωσης της φυσικής προσβασιμότητας ΑμεΑ, υποδοχής, εξυπηρέτησης και περιήγησης του επισκέπτη στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία,
3. προστασίας και ανάδειξης ανενεργών ιστορικών και διατηρητέων κτιρίων υπό το πρίσμα των βασικών αξόνων της πολιτικής Bauhaus (sustainability, aesthetics, inclusion),
4. ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων,
5. ανάπτυξης υποδομών σύγχρονου πολιτισμού.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για την επιλογή των έργων θα εκτιμηθεί η συμβολή:

- στην απόκτηση διεθνούς labelling (πχ UNESCO)
- στην ενίσχυση της επισκεψιμότητας
- στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή
- στην αστική αναζωογόνηση

Για την προβολή των μνημείων και γενικότερα του πολιτιστικού αποθέματος θα δίνεται βαρύτητα στη συμβολή τους στην τοπική οικονομία και κοινωνία.

Στις περιπτώσεις πράξεων που θα εκτελεστούν από φορείς που δεν ανήκουν ούτε εποπτεύονται από το Υπουργείο Πολιτισμού, απαιτείται σχετική έγκριση του Υπ. Πολιτισμού για την εκτέλεση της πράξης (άρθρο 10, παραγρ. 4 του Ν 4858/2021).

Η δράση που επιλέγεται στο πλαίσιο του ΕΣ RSO4.6 έχει εκτιμηθεί ότι συμμορφώνεται με την Αρχή DNSH σύμφωνα με το προοίμιο 10 του ΚΚΔ 2021/1060».

Δυνητικοί Δικαιούχοι της Δράσης είναι: Υπουργείο Πολιτισμού, Περιφέρεια Κρήτης, Δήμοι, ΟΤΑ α' βαθμού Περιφέρειας Κρήτης και λοιποί φορείς καθ' αρμοδιότητα. Ως δυνητικοί δικαιούχοι θεωρούνται και όσοι φορείς έχουν συνάψει προγραμματική σύμβαση με τους παραπάνω αναφερόμενους.

Η συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη που διατίθεται για την ένταξη πράξεων με την παρούσα πρόσκληση ανέρχεται σε 6.000.000,00€.

2. Το άρθρο 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης ορίζει τις κρατικές ενισχύσεις ως «ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής [...], κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές. Με βάση την Ανακοίνωση της Επιτροπής για την έννοια της Κρατικής Ενίσχυσης (2016/C 262/01) που εξειδικεύει το άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις εφαρμόζονται μόνο όταν ο αποδέκτης της ενίσχυσης είναι «επιχείρηση». «Επιχειρήσεις» θεωρούνται οι οντότητες που ασκούν οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τις διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησής τους. Συνεπώς, ο χαρακτηρισμός μιας συγκεκριμένης οντότητας ως επιχείρησης εξαρτάται αποκλειστικά από τη φύση των δραστηριοτήτων που ασκεί. Μεταξύ άλλων, ο χαρακτηρισμός μιας οντότητας ως επιχείρησης συνδέεται πάντα με συγκεκριμένη δραστηριότητα. Μια οντότητα που ασκεί τόσο οικονομικές όσο και μη οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να θεωρείται επιχείρηση μόνο σε σχέση με τον πρώτο τύπο δραστηριοτήτων. Για να γίνει διάκριση μεταξύ οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένα αποφανθεί ότι κάθε δραστηριότητα που συνίσταται στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά αποτελεί οικονομική δραστηριότητα.
3. Το αντικείμενο της υπό εξέταση Πράξης αφορά σε δράσεις πολιτισμού και διατήρησης της κληρονομιάς οι οποίες είναι δυνατό υπό προϋποθέσεις να εμπίπτουν στο πλαίσιο της Ανακοίνωσης της Επιτροπής για την έννοια της Κρατικής Ενίσχυσης (2016/C 262/01) και ειδικότερα τα οριζόμενα του κεφ. 2.6 (παρ. 33 και 34) «Ενισχύσεις για τον πολιτισμό και τη διατήρηση της κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της φύσης», όπου αναφέρονται τα εξής:

- «ο πολιτισμός είναι φορέας ταυτοτήτων, αξιών και εννοιών που αντικατοπτρίζουν και διαμορφώνουν τις κοινωνίες της Ένωσης. Ο τομέας του πολιτισμού και της διαφύλαξης της κληρονομιάς καλύπτει ευρύτατο φάσμα σκοπών και δραστηριοτήτων, το οποίο καλύπτει μεταξύ άλλων μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, καλλιτεχνικά και πολιτιστικά κέντρα ή χώρους, θέατρα, λυρικές σκηνές, αίθουσες συναυλιών, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, τοποθεσίες και κτίρια ιστορικής σημασίας, παραδοσιακά έθιμα και χειροτεχνία, φεστιβάλ και εκθέσεις, αλλά και άλλες παρόμοιες πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες».
 - «Δεδομένης της ιδιαίτερης φύσης τους, ορισμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με τον πολιτισμό, τη διατήρηση της κληρονομιάς και της φύσης δύνανται να οργανωθούν με μη εμπορικό τρόπο και, ως εκ τούτου, να μην έχουν οικονομικό χαρακτήρα. Η δημόσια χρηματοδότησή τους ενδεχομένως να μην αποτελεί κρατική ενίσχυση. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η δημόσια χρηματοδότηση δραστηριοτήτων πολιτισμού ή διαφύλαξης της κληρονομιάς οι οποίες διατίθενται δωρεάν στο ευρύ κοινό εκπληρώνει έναν απολύτως κοινωνικό και πολιτιστικό σκοπό, του οποίου ο χαρακτήρας είναι μη οικονομικός. Παρομοίως, το γεγονός ότι οι επισκέπτες ενός πολιτιστικού ιδρύματος ή οι συμμετέχοντες σε μια δραστηριότητα πολιτισμού ή διατήρησης της κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της φύσης, απαιτείται να καταβάλουν χρηματική συνεισφορά, η οποία καλύπτει μέρος μόνο του πραγματικού κόστους, δεν μεταβάλλει τον μη οικονομικό χαρακτήρα της εν λόγω δραστηριότητας, εφόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί ως γνήσια αποζημίωση για την παρεχόμενη υπηρεσία»
4. Με βάση τα ανωτέρω συνάγεται ότι το αντικείμενο της υπό εξέταση Πρόσκλησης δύναται να εμπίπτει στα ανωτέρω καθώς αφορά σε δράσεις σχετικές με τον πολιτισμό και την διατήρηση της κληρονομιάς, εφόσον παρέχουν δωρεάν πρόσβαση στο ευρύ κοινό, δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα, δεν λειτουργούν προς όφελος αποκλειστικά ορισμένων επιχειρήσεων, και πληρούν τις προϋποθέσεις όπως διευκρινίζονται αναλυτικά στην ανωτέρω παρ.3 για τις «Ενισχύσεις για τον πολιτισμό και τη διατήρηση της κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της φύσης». Συνεπώς εφόσον πληρούνται τα ανωτέρω δύναται να υποστηριχθεί ότι οι δράσεις που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της υπό εξέταση πρόσκλησης δεν ενέχουν στοιχεία κρατικών ενισχύσεων.
 5. Επιπλέον, υποδομές που έχουν καθαρά τοπικό χαρακτήρα, ήτοι παρέχουν αγαθά ή υπηρεσίες σε μια περιορισμένη περιοχή ενός κράτους μέλους και είναι απίθανο να προσελκύσουν επισκέπτες από άλλα κράτη μέλη, μπορεί να υποστηριχθεί ότι καλύπτουν, κατά κύριο λόγο, την τοπική ζήτηση και συνεπώς έχουν μόνο οριακές επιπτώσεις στις συνθήκες των διασυνοριακών επενδύσεων ή εγκατάστασης και δεν ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης.
 6. Σε διαφορετική περίπτωση όμως όπου τα έργα ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης, θα πρέπει να εφαρμοστεί το σχετικό θεσμικό πλαίσιο περί κρατικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα οι δράσεις αυτές δύναται να εξεταστούν στο πλαίσιο του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός»), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, ή στο πλαίσιο του Κανονισμού (ΕΕ) 2023/2831 της Επιτροπής της 13ης Δεκεμβρίου 2023 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis).

7. Με βάση τα ανωτέρω αναφερόμενα, στο καθορισθέν στο διατακτικό της Πρόσκλησης θεσμικό πλαίσιο των κανόνων ανταγωνισμού και κρατικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το οποίο δύναται να αξιολογηθούν και να ενταχθούν οι υποβληθείσες προτάσεις έργων, πρέπει να προστεθεί ο Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2831 της Επιτροπής της 13ης Δεκεμβρίου 2023 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis).
8. Για την αξιολόγηση της πλήρωσης του κριτηρίου συμβατότητας της εκάστοτε πράξης με τους κανόνες του ανταγωνισμού και των κρατικών ενισχύσεων, είναι αναγκαίο να συμπληρώνονται οι λίστες ελέγχου περί ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης που έχουν κοινοποιηθεί με την με Α.Π. 115150/ΕΥΚΕ4023/2.11.2016 επιστολή του ΓΓΔΕ & ΕΣΠΑ, καθώς και η λίστα ελέγχου των γενικών και ειδικών όρων εφαρμογής του ΓΑΚ για τον πολιτισμό και τη διατήρηση της κληρονομιάς (σε περίπτωση εφαρμογής του), αντίγραφα των οποίων πρέπει να τηρούνται στο φάκελο της πράξης.
- Προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή του Καν. (Ε.Ε.) 651/2014 (ΓΑΚ), κατά την αξιολόγηση των υποβληθεισών προτάσεων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η επιστολή της ΕΥΚΕ με Α.Π. 101270/ΕΥΚΕ3633/30.09.2016, με θέμα «Διευκρινίσεις σχετικά με ζητήματα εφαρμογής του Καν. Ε.Ε. 651/2014». Σε περίπτωση εφαρμογής του ΓΑΚ, με την έκδοση της απόφασης ένταξης πράξης, η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης πρέπει άμεσα να συμπληρώσει και να διαβιβάσει την ΕΥΚΕ το Παράρτημα II του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 (ΓΑΚ) που περιλαμβάνει συνοπτικές πληροφορίες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που απαλλάσσονται σύμφωνα με τους όρους του εν λόγω Κανονισμού, προκειμένου η ΕΥΚΕ να προβεί στην ηλεκτρονική υποβολή της πράξης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού) μέσω της ηλεκτρονικής εφαρμογής SANI, εντός των καθορισθέντων χρονικών ορίων που τίθενται στο άρθρο 11 του ΓΑΚ. Επιπλέον υπενθυμίζεται ότι, σε περίπτωση που η χορηγηθείσα κρατική ενίσχυση αφορά σε ποσό 100.000 € και άνω, η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης πρέπει να αποστέλλει στην ΕΥΚΕ τα στοιχεία που απαιτούνται για τη δημοσιοποίηση χορηγηθείσας μεμονωμένης κρατικής ενίσχυσης στην εφαρμογή ΤΑΜ (Transparency Award Module) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατ' εφαρμογή της με αρ. πρωτ. 12163/ΕΥΚΕ/4902/27.01.2017 επιστολής της ΕΥΚΕ με θέμα «Υποχρέωση και διαδικασίες δημοσίευσης στοιχείων χορηγούμενων κρατικών ενισχύσεων».
- Η ΕΥΔ διατηρεί το δικαίωμα, κατά την κρίση της, να ζητήσει την υποβολή διευκρινίσεων για την τεκμηρίωση κάθε περίπτωσης, εφόσον αυτό κριθεί απαιτητό.
9. Γενική επισήμανση: Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή από την οικεία Διαχειριστική Αρχή, όσον αφορά στην χρηματοδότηση Πράξεων στον ίδιο ή σε άλλους Δικαιούχους Πράξεων παραπλήσιου περιεχομένου. Ενδεικτικά σε περίπτωση, κατά την οποία οι ανωτέρω Δικαιούχοι ή άλλοι Δικαιούχοι έχουν ήδη ή πρόκειται στο άμεσο μέλλον να αναλάβουν την υλοποίηση πράξεων με συναφές αντικείμενο, τότε η περιγραφή και διαστασιολόγηση των πράξεων πρέπει να είναι σαφής ακριβής και ξεκάθαρη προς αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων ή και ενδεχόμενης σταυροειδούς χρηματοδότησης.

Η παρούσα γνωμοδότηση παρέχεται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ΕΥΚΕ-ΧΕ και περιορίζεται στην παροχή απόψεων σχετικά με τη συμμόρφωση του υπό κρίση μέτρου ενίσχυσης με τους κανόνες Ανταγωνισμού και Κρατικών Ενισχύσεων της ΕΕ. Επισημαίνεται ότι δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της ΕΥΚΕ-ΧΕ η αξιολόγηση οποιαδήποτε άλλης πτυχής του μέτρου ενίσχυσης, περιλαμβανομένων θεμάτων που άπτονται του δικαίου περί δημοσίων συμβάσεων.

Οι απόψεις της ΕΥΚΕ-ΧΕ βασίζονται αποκλειστικά στις πληροφορίες που παρείχε εγγράφως η οικεία Διαχειριστική Αρχή. Εάν οι παρασχεθείσες πληροφορίες αποδειχθούν ελλιπείς ή εσφαλμένες, ή το μέτρο ενίσχυσης δεν υλοποιηθεί σύμφωνα με τις παρεχόμενες πληροφορίες, η ΕΥΚΕ-ΧΕ διατηρεί το δικαίωμα να επανεξετάσει τις απόψεις της σε σχέση με αυτές που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο.

Παραμένουμε στην διάθεσή σας για κάθε αναγκαία διευκρίνιση.

Ο Προϊστάμενος της ΕΥΚΕ-ΧΕ
Ευάγγελος Στουραϊτης

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Αν. Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών
2. Γραφείο Γενικού Γραμματέα Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)
3. Γραφείο Γενικής Διεύθυνσης Θεσμικής κι Επιχειρησιακής Υποστήριξης
4. Ε.Υ.Κ.Ε.-Χ.Ε.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

